

MIGRAZIOA ETA BABESA

MUGARIK GABEKO ESKUBIDEAK BIZIMODU HOBETAREN BILA

JATORRIARI BURUZKO INFORMAZIOA

Proposamen didaktiko honen jatorria **Munduak elkarlotuz** nazioarteko proiektuan datza. Aspaldiko partez, irakasle askok eskatu izan digute **Munduak elkarlotuz** proiektuaren sareko plataforman agertzen ziren jarduerak eskura izateko aukera, online-ko jardueraren egutegia eta beste hainbat eskolarekiko prozesu kooperatiboa zeinahi zela ere, nork bere ikastetxean autonomia osoz betearazi ahal izateko.

Oraingoan, animazioei, ildo nagusiei eta eduki-mailei eutsi egin diegu eta, gainera, jarduerak testuinguru berrira egokitu ditugu, zeuen lanak ondore onak izan ditzan.

Gida hau irakurtzea gomendatzen dizuegu, horrek jarraibideak emango dizkizuelako, bai hemen proposatzen diren jarduerak garatzeko, baita ideiak ere, hainbat gai eta aspektutan sakontzeko.

www.conectandomundos.org

Aurkibidea

Helburu eta aztergaiak	3
Helburu orokorrak	4
Ikuspuntu orokorrak	4
Edukien lehenespena	4
 Jarduerak garatzeko jarraibide metodologikoak	 6
Yacu eta Amaru. Bizimodu hobearen bila	6
Amina eta ingurumen kausak	9
Déniz. Herrialdetik ihes egin behar duzunean	11
Nahaspila ez zaitzaten!	13
Ekin! Jarduteko proposamenak	17
 Irakurgai interesgarriak	 20
 Glosarioa	 29
 Baliabide osagarriak	 32

Helburu eta aztergaiak

Munduan barrena mugitzeko eskubidea gizaki guztioi zor zaigu, giza fenomeno hori denboraren hastapenetatik dator. Egunero, betidanik, milaka pertsonak bidaiatzea erabakitzen dute mundua ezagutzeko, lana bilatzeko, aukera berriak topatzeko... beste gizaki asko aldatzen dira lekuz, beren burua eta izaki maiteena arriskuan ipintzen dituzten gatazka edo bestelako arrazoietatik ihes egiteko.

Egun, mundu zabalean ia hirurogei milioi gizakik bizi behar izaten dute etxetik urrun. Nazio Batuen erakundeak dioenez, zifra horrek marka guztiak hautsi ditu Bigarren Mundu Gerraz geroztik. Azken urte hauetan lau milioi pertsona baino gehiagok Siriatik alde egin behar izan dute, gerrate zibilari –beste hamaika gatazka armatutan gertatzen den bezala– edo bizirik irautea arriskutan jartzen duten bortizkeria eta muturreko pobrezia ihes eginez.

Fenomeno horren aurrean, Garapen Jasangarriko Helburuen barnean, gizakien migrazio eta mugikortasun ordenatu, seguru, erregular eta arduratsua bideratzeko erronka finkatu du nazioarteko komunitateak, ongi planifikatu eta kudeaturiko migrazio-politiken aplikazioari esker, besteak beste.

Proposamen honekin derrigorrezko migrazioaren kausak eta migratzen ari diren pertsonengan eragina duten faktoreak aztertzeke lanabesak eskaini nahi ditugu; horri esker, konpromiso handiagoa exijitu ahal izango da giza eskubideekin, herritarren segurtasunarekin, garapen jasangarriarekin eta gatazka armatuen prebentzioarekin, gizaki guztiei zor zaien bakezko bizitza duina izateko eskubidea bermatzeko.

Helburu orokorrak

- Migratze mugimenduak fenomeno etengabeko eta historikotzat jotzea eta gizaki guztien funtsezko eskubidea direla aitortzea.
- Migratze prozesuak aztertu eta ulertzea, horiek eragiten dituzten kausak zehaztuz.
- Aniztasun kulturala pertsonalki eta sozialki aberasteko elementutzat baloratzen laguntzea, identitatea barne hartzen duen ikuspegitik.
- Migrazio politiken atzean dautzan interesak eta migratze prozesuetan gertatzen den eskubide-urratzeak era kritikoan ulertu eta aztertzea; desberdintasuna eta bidegabekeria gaitzestea.
- Pentsaera kritiko eta analitikoa sustatzea; migrazioaren inguruan dauden zurrumurru eta aurreiritziez kontzientzia hartzea, horiek suntsitzeko eta bestelako diskurtsoak sortzeko.

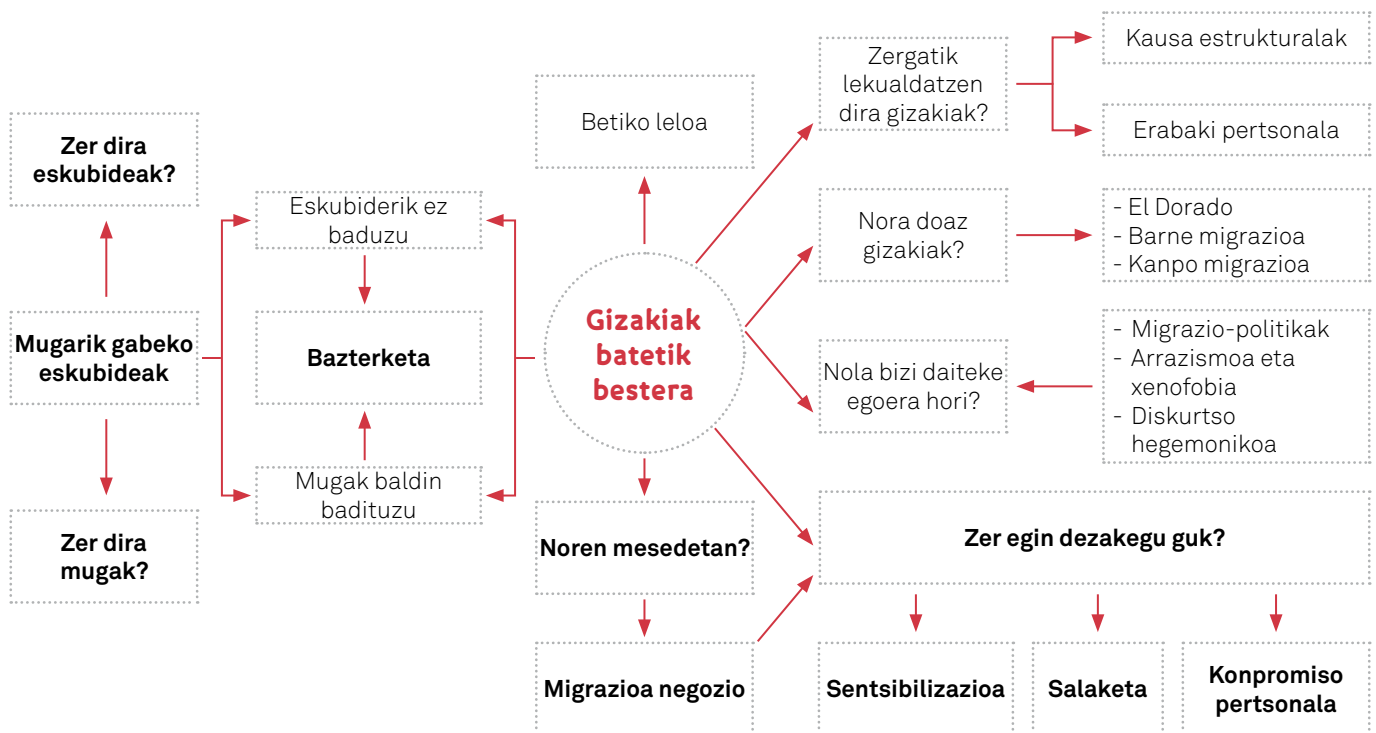
Ikuspuntu orokorrak

- **Eskubide ikuspegitik** abiatzea: aske ibiltzeko, asilo hartzeko, bizitza duina izateko... eskubideak.
- **Aniztasuna aberasgarria dela** onartu eta estereotipoak auzitan jartzea.
- Enpatia sustatzea. Enfasia **pertsonetan, sentimenduetan** eta beren bizitzan eraginean ezartzea.
- Gizarte talde kaltebera diren aldetik, **neskatoen eta emakumeen egoera** ikusaraztea.
- Bazterketa/inklusioa dikotomia eta **aukeren desberdintasuna** nabarmentzea.

Edukiak lehenestea

- Muga ikusgai eta ikusezinak.
- Askatasunez lekualdatzeko dugun eskubidea eta eskubideen urraketa
- Enpatia eta aniztasunaren aberastasuna.
- Faktoreak (kanporaketa eta erakarpena).
- Diskurtso hegemonikoaren dekonstrukzioa.

Proposamena: eskema kontzeptuala

Jarduerak faseka garatzeko jarraibide metodologikoak

**Yacu eta Amaru,
bizimodu hobearen
bila**

**Zergatik lekualdatzen
gara gizakiok?**

**Mugekin baina
eskubiderik gabe.**

Pertsonaien istorioak eta gelako elkarritzeta

Glosarioa: edizio honetako gaiekin loturiko kontzeptu konplexu samarrak errazago ulertzen laguntzeko asmoz, proposamen didaktikoaren amaieran aurkituko duzuen oinarritzko terminoen glosarioa osatu dugu. Hiztegi labur horrek, testuan barrena gorritz markatuta agertzen diren eta zalantzak sortaraz ditzaketen hitzak jaso ditu. Informazio zabalagoa nahi duenak, berriz, hiztegi osatu eta espezializatuagoetarako lokarriak ezarri ditugu.

Baserririk hirigunera migratzea. Atzerrira migratzea.

Entzun edota irakurri beharreko istorioez ikasleei egingo zaizkien galderek, gelan norberak edo talde osoak egingo duen irakurketa ulertzea lagunduko dute eta, bestetik, pertsonaiek egoera desberdinetan nozitzen dituzten sentimendu eta emozioen inguruan elkarritzeta eta gogoeta egitera bultzatuko du ikaslea. Lehen kapituluan, Yacuk eta Amaruk beren senideak aurkeztuko dizkigute eta beren jatorri, orainaldi eta etorkizunaren berri emango digute. Beste neska-mutil askotxo bezala, haiek herri edo herrialde jakin batean jaio diren arren, familiek bestelako jatorria dute.

Hemen komeni da bai identitate kontzeptuari, bai neska-mutilen bizipenei arreta jartzea —gaztetxo horiek nerabezaroan sartzen ari baitira—, baita gertatzen diren tentsioei ere. Adiera horretan, denok ditugun hamaika identitateak agerian ipiniko dituen aurkezpena egitea, besteengandik bereizten gaituzten elementuak adieraziz eta, are eta garrantzi handiagokoa, jatorriak jatorri, bizilekuak bizileku, pertsona izaeran berdintzen gaituzten elementuak ere.

Gai horren inguruko gogoetan sakontzeko, bi irakurgai proposatuko dizkizuegu. Batetik, Amin Maalouf-en *Identidades asesinas* liburuko testu bat eta, bestetik, Jaume Funes eta Miquel Àngel Essombaren hausnarketa bat, nerabeen arteko konfrontazioez eta migrazioen ondoriozko tentsioez.

“Identitatea elementu mordoa da eta hamaika kidegok osatuta dago, baina konbinazio berbera bi pertsona diferentetan behin ere gertatzen ez denez, identitate pertsonala bakar eta konplexua da beti. Jende askoren iritziz, zeinahi zirkunstantzian kidego horietako bat gainerako besteak baino garrantzitsuagoa da (batzuentzat, nazioa; beste batzuentzat, erlijioa, gizarte-klasea edo hizkuntza) baina horietako bat ere ez da gailentzen era absolutuan. Nolanahi ere, maiz geure burua kidego nabarmenektzat hartzeko joera izaten dugu, ezaugarri hori definitzeko egokiena iruditzen ez bazaigu arren. Identitatea ez zaigu ematen behin betirako: aitzitik, bizitzan zehar osatuz eta taxutuz joaten gara gu, izan ere, kidego

gehienak ez baitira herentziaz hartutakoak, ikasitakoak baizik. Azkenean, pertsona baten kidegoak determinatzen duena, batez ere, beste pertsonen eragina izaten da, bai lagunena, gertukoena, baita gure aurrean ditugun arren, lagun ez direnena ere. Finean, dio Maaloufek, identitatea ikurren kontua eta, areago, itxuren kontua denez, identitatearen kontu guztian elementu sinbolikoek (hasi hizkuntzatik eta mitoetaraino, hasi literaturatik eta bandera guztietaraino) eginkizun biziki adierazgarria dute.”¹

Nerabeen konfrontazioak eta migrazioen ondoriozko tentsioak²

“Nerabeen eta gazteen jokabide askoren barne-logika norbera besteengandik bereizteko premia da, helduekin nahasteko aukerarik ez emateko, multzo homogeneousat hartua ez izateko. Helduok bezalakoak ez direla eta, beraien artean ere, oso desberdinak direla argi eta garbi utzi behar dute. Haien harreman gehientsuenak bereizleak dira: taldeka bildu eta taldeak desegitea, elkarri ez ikusiarena egin eta aurre egitea, nor diren eta nor ez diren argi uzteko. Gehien-gehienetan, bereizteko seta horrek bizi-estiloen osagaiak baliatzen baditu ere, maiz baliatzen dituen ezaugarrietako batzuei helduen taldeak berariazko balio sinbolikoa egozten die. Horixe da, adibidez, kolektibo jakin batzuetan, norbere burua nazio jakin bateko kideztat hartzea. “Emigratutako” aniztasun berrien presentziak aurka-egite horietako batzuk eraldatu eta bere tokitik ateratzen ditu. Kanpotik etorri diren kolektiboen artean arerioa identifikatzeko xedez, “hitzarmen nazional” moduko bat lortzea ez da zaila: “mairuak” edo “gusanoak” denen etsai bilaka daitezke, aise asko. Hezkuntzako erronkak atzematen ahalegintzeko unean, ezinbestez bereizi beharko genituzke neska-mutilen arteko harreman bereizleen mota nagusiak: konfrontazio hutsa eta bazterketa.

“Bertako” neska-mutilak beren identitate alorreko eragozpen asko konpontzen ari dira definizio eta —beraien esanetan, hemengoak ez direnekiko— konfrontazio baztertzailetan oin harturik. Prozesu horiek lantzen direnean bizi-estiloekin eta elkarbizitzako harremanetako tentsioekin loturiko kontuak balira bezala, errazago da osagai arrazistadun bazterketa ez bihurtzea. Kontraesan eta egonezinen mundu batean bizi dira eta hori, “errua” egozteko moduko pertsonaien aldera amiltzen da.

Alderantziz ere gertatzen da, ordea. Konfrontazio-intererlazioak bultzatzen gaitu ikusten gaituzten eraren arabera identitateak osatzera. Jatorri immigratzaileko nerabeak dira gainerako nerabeek baimentzen eta behartzen dutena, isolamenduaren eta bazterketaren aurkako erreakzio modura, gutxienez. Nerabeek baimendu eta beharturiko eraz gainera, helduek (irakasleek, adibidez) kontsideratzen dituzten bezala dira. Helduek eginiko bereizketak bertoko nerabeek baliatu eta indartu egiten dituzte eta, ondorioz, karga negatiboa areagotu egiten da.”

1. Ekarrita ex: *Identidades osesinas*, Amin Maalouf, 1999.

2. Iturria: Jaume Funes eta Miquel Àngel Essomba, *Construint identitats. Espais i processos de socialització dels joves d'origen immigrat*. Fundació Jaume Bofill, 2004.

Muga eta harresiez

Istorio honen bidez *muga* kontzeptua sartu da, aztergai, eta adiera egiazko eta sinbolikoaz egin beharreko hausnarketa. Gizarte zientzietan “muga” kontzeptuak esanahi eta erabilera bat baino gehiago ditu, bai denbora, bai espazioari dagokionez. Planetako leku eta aro historiko bakoitzean, kontzeptuak eta honen hitz baliokideek eginkizun politiko, ekonomiko, militar eta sozial desberdinak dituzte.³ Horrenbestez, gaur begiratu nahi diegu egun dauden muga motei eta horien barnean bizi eta mugitzen diren pertsonen bizitzan dituzten eraginei.

Denboran zehar gutxien aldatu direnez, muga naturalez arituko gara: horietako gehienek, gizakiak antropologikoki biziguneetan (laku, ibai, mendi, mendilerro, etab.) bereizten dituzte. Proposamena honetan, ordea, muga politikoaren kontzeptua nabarmendu nahi dugu, estatu baten ertza zehazten duen lerro konbentzional.⁴ Hauexek dira gehien aldatu direnak historian barrena, estatuak aukeratzen eta erabakitzen dituztenak, gizakien bizitzan inpaktu larriena dutenak.

Eta arituko gara muga horiek —horietako asko, ikusgaiak— duten itxuraz, era fisikoan hornez edo alanbre arantzadunez eta militarren presentziaz prezintatuak. Eta, hausnarketa egiteko garaian, muga horiek nork, noiz eta zergatik eraiki zituzten aztertuko dugu, pertsonengan oro har eta etxetik alde egin eta muga horiexek pasatu behar dituztenen milioika gizakiengan bereziki dituzten eta izan ditzaketen ondorioak analizatu nahian. Adiera horretan, munduan barrena milioika gizaki elkarrengandik bereizi eta eskubideak ukatzen dizkieten muga ikusezin horiek agerian utzi nahi ditugu. Eta agertuko zaizkigu muga politikoez haratago doazen muga kultural, sozial, generazional edota ekonomikoen adibideak.

Garapenerako Hezkuntzatik eta Herritargo Globalerako Hezkuntzatik helduta, proposamen honen helburua, auzoko lagunarengatik inongo interesik erakusten ez duen eta maila ofizialean topa daitekeen “muga politiko” aseptiko eta giza dimentsiorik gabeko horretatik harago doa. Hezkuntza eraldatzaile batetik, erronka esaldi honekin defini daiteke: “Gizakiok heztea, ezer ere gerta ez dakigun arrotz” (Gimeno Sacristán).

Gizateriak historia osoan eragozpen naturalak gainditzeko baliabideak (bideak, zubiak, etab.) asmatzeko gauza izan den modu berean, batetik, denboran barrena muga politikoen eraikuntza artifizial eta mugikorra erakutsiko duten adibideak eta, era berean, gizakien eta herrien arteko “bereizketa gaindiezin” horren mitoa suntsituko duten formula edo adibideak bilatu behar dira; egun eta historian zehar, aniztasunaren aberastasuna balioetsi eta, gainera, gizakiari zor zaizkion eskubideen garrantzia aintzat jo beharra dago, zeinahi mugatan eta munduko zeinahi bazterretan.

3. ARRIAGA RODRÍGUEZ, Juan Carlos (2012): “El concepto frontera en la geografía humana”. *Perspectiva geográfica*, 17 (2012) bol., 71-96 orr.

4. “Frontera: Confin de un Estado.” (Espainiararen Akademiaren Hiztegia).

Elkarrizketa egitean kontuan izateko aholkuren bat

Elkarrizketari heldu aurretik garrantzitsua da ikasleek argi edukitzea, pertsona askori beren jatorriaz mintzatzea, alde egiteko arrazoiak aipatzea etab., oso kontu pertsonal eta intimoak iruditzen zaizkiela. Ezinbestekoa da galderak errespetuz eta sentiberatasunez egitea. Gertuko pertsonak edo ezagunak izan arren, oso litekeena da haiek jendaurrean behin ere azaldu ez izana zergatik ihes egin zuten. Ikasleari ulertarazi behar zaio etxea eta etxeakoak uzteko erabakia hartzea ez dela erraza, gehienetan familia eta gizaki maiteenganako eskuzabaltasunezko egintza dela. Elkarrizketa, pertsona migratzaile edo errefuxiatuen errealitatearen inguruko mezu kaltegarri eta faltsuak orekatzeko modu bat da.

Amina eta ingurumen kontuak

Zergatik lekualdatzen gara gizakiok?

Faktore estrukturalak eta norberaren erabakia.

Ingurumen faktoreak.

Pertsona migratzaileekin eginiko elkarrizketak partekatzea

Inguruko gizaki errealean bizipenak ezagutzea lagungarri izango da migrazioa eguneroko gertakari natural gisa bizitzeko. Debateari helduko diogu gelako ikasle denekin, lehen galderei zegokien informazioa partekatzeko eta beste herrialderen batean bizi izan den norbaitekin hitz egiterik izan duten jakin ahal izango dugu.

Informazioa jasotzeko, horma-irudi erraldoia egin dezakegu biltzeko paperarekin, gela bost kideko taldetan banatuta. Talde bakoitzak bildu duen informazioa partekatuko du eta, hormakoan, haxe apuntatuko du:

- Alde egiteko zein arrazoi izan zituzten?
- Alde egin behar izatean, nola sentitu ziren?
- Emigratu ala ez, askatasunez aukeratu izan al zuten?
- Leku berrira iristean, nolako harrera izan zuten?

Informazioa bildutakoan ozen irakurriko da, nork bere ondorioak atera ditzan alde egiteko izan zituen arrazoiak eta nozitu zituen emozioak. Egiazko eta gertuko pertsonen bizipenak ezagutzea lagungarri izango da migrazioa ohiko gertakari natural gisa bizitzeko.

Zergatik lekualdatzen gara gizakiok? Migrazioen kausak

Pertsonaien istorioaren bitartez, aurreko kapituluaren ikusi dugu migrazioen arrazoiak bat pobrezia eta, ondorioz, bizimodu duinago bat bizi nahi izatea dela. Kapitulu honetako testigantzetan ingurumen alorreko kausak aipatuko dira. Amina, Alba eta Lidia izeneko emakumeek, beren historiaren berri emanez, hondamendi naturalen ondorioz ihes egin behar izan zutela aitortuko dute. Hurrengo kapituluaren berriz, gatazka armatuengatik ihesaldiez arituko gara.

Agian baliagarri izango zaizue ondorioen inguruko sarrera gisako testu labur hau:

“Jendea emigratzera behartzen duten arrazoiak era askotakoak dira: gerrak, jazarkundea, giza eskubideen urraketa... baita desberdintasuna, pobrezia eta klima aldaketa bera ere. Sorteritik ihes egiten duten pertsona guztiak gauza beraren bila doaz: bizimodu hobearen bila, bakea eta aukera hobeak eskaintzen dituen toki seguru batean. Kausez ari garenean, munduko GERRA eta LISKARREZ ari gara. Hirurogei milioi gizakik etxea utzi behar izan dute nahitaez jazarpen, gatazka, bortxakeria jeneralizatu edota giza eskubideen bestelako urraketen ondorioz. Alde egindakoen kopurua sekula ez da izan honen handia. Siriako gerra da desplazatu gehien sortu dituen, Afganistan eta Somaliako gainetik. Eta pertsona horien erdiak baino gehiago adin txikikoak dira.

POBREZIAZ ari gara. Pobrezia eta bazterketa soziala dira migrazioen kausa behinenetako bat. Egunero-egunero milioika pertsona arrazoi ekonomikoengatik lekualdatzen dira, bai beren herrialdean bertan (baseritik kalera edo hiri handira, adibidez), baita beste herrialde batera ere.

Eta KLIMA ALDAKETAZ ari gara: lehorteek, uholdeek eta tarteka errepikatzen diren aurreikusterik gabeko zikloiek milioika pertsonaren biziraupena arriskuan jartzen dute herrialde txiroenetan. Saharaz beheko Afrikan, batik bat, lekualdaketa masiboak probokatzen dituzten faktore ugarietako bat klima aldaketa da.⁵ Fenomeno global hori areagotzen ari da eta, aurreikuspenek diotenez, hurrengo urteetako beharturiko migrazioen faktore horren eragina geroz eta biziagoa izango da.

Testigantzekin lanean

Hemendik animatu nahi zaituztegu gure errealitate komun honekin loturiko herrialde batzuek emaniko testigantzak ezagutzera: Mozanbike, Somalia eta Ekuadorren klima aldaketak duen eragina. Jarduera osagarri gisa, aurten populazioari ihes eginarazi dion ingurumen-hondamendirik nozitu duen herrialderen baten inguruan erreportajea edo albistea idaztea proposatuko dizuegu. Bila ezazue herrialde horretan ingurumenarekin loturiko migrazioerik gertatu den edo gertatzen ari den (lurrikarak, lehorteak, uholdeak...) eta nolako ondorioak izan dituzten.

5. Iturria: <https://oxfamintermon.s3.amazonaws.com/sites/default/files/documentos/files/RevistaOxfamIntermon36es.pdf>

Deniz. Zure herrialdetik ihes egin behar izatean

Askatasunez lekualdatzeko dugun eskubidea.

Faktore estrukturalak eta norberaren erabakia.

Eskubideen urraketa.

Gerra, lekualdatzearen faktore.

Asilo-eskubidea.

Eskubideen urraketa.

Bide seguru eta legezkoak.

Migratzea ez da delitu!

Bideo honek aukera emango digu pertsonak zergatik lekualdatzen diren jakiteko eta horren alternatibarik ba ote dagoen. Hor ikusiko ditugu bidaiaitzeko era eta motibo desberdinak, eta pertsonen egiten zaien harrera ez dela berdina, horien jatorri, helmuga eta bidaiaaren motiboa zein diren jakinik. Hitz batez, gizaki guztiek askatasunez lekualdatzeko aukera eta baldintza berberak ez dituztela deskubrituko dugu. Bestela esateko, pobreziaren eta desberdintasunaren kausez ari gara, funtsean.

Ondorengo testu hau egokia izango zaigu debatean sartzeko:

“Migratzea ez da delitua. Delitu dira, edo izan beharko lirateke, migrazioa probokatzen duten kausetako asko eta asko. Delitua da Hegoaldeko herrialdeak garbitzea, bertako aberastasun eta baliabide guztiak lapurtzea, multinazionalen bidea berdintzea hango baliabideak muturreraino ustia ditzaten eta, ondoren, gure mugak ixtea. Delitua da harresiak egin eta beste aldera begiratzea, milioika pertsonak beren sorterritik migratzeko duten motiboak gure sistema kapitalista eta patriarkalarekin zerikusirik ez balu bezala. Delitua da Siria bonbardatzea eta, gerratik ihesean, Europara etor daitezkeen pertsonen kupoak ezartzea.”⁶

Debatea sustatzeko galdera-andana bat egingo dugu:

- Gizakiok zergatik lekualdatzen gara munduan barrena?
- Ba al dago migrazio beharturik?
- Zein dira, zuen ustez, pertsonen lekualdatzeko dituzten motiboak?
- Askatasunez lekualdatzeko aukera berberak al ditugu den-denok?
- Zergatik erabili dugu Migratzea ez da delitu titulua, zuen iritziz?
- Zer da bisa bat? Zertako balio du?
- Zer dira migrazio-politikak?
- Zer dira bizileku-baimenak, lan egiteko baimenak, ikasketak egiteko baimenak?
- Zerk harritu zaituzte? Zergatik?
- Gizaki guztiok gure herrialdetik irteteko eskubidea baldin badugu, zergatik ez da betetzen eskubide hori?
- Nori interesatuko ote zaio milaka pertsonari mugak askatasun osoz pasatzen debekatzea?

Termino teknikoagoak azalduko zaizkigunez, egokiena glosariora jotzea izan daiteke.

Malaken testigantza

Bideoan ikusiko dugun Malaken testigantzak, gatazkatik ihes doan neskato baten historiara gerturatzeko aukera emango digu,

6. Iturria: http://elpais.com/elpais/2016/06/30/3500_millones/

emozioetatik. Neskatilarekin enpatizatzeko, bere larruan sartzeko garaia da hasiera batean; ondoren galdetuko diote beren buruari zer egin ote dezaketen gerratik ihesi doan gizakien eskubideak bermatzeko.

Balizko galdera hauek egitea planteatuko dugu eta, azkenean, pertsona errefuxiatuen eskubideak bermatzeko egintza edo proposamenak zerrenda batean apuntatuko ditu gela osoak.

- Bideoan ikusi duzuenetik zer izan da zuentzat deigarriena? Nolako sentimenduak adierazten ditu? Zuek nola sentituko zineten?
- Horrelako egoera batean nola erreakzionatuko zenukete, zuen ustez?
- Gatazketatik ihesi doazen gizakien (pertsona errefuxiatuen) eskubideak beteko direla bermatzeko zer egin dezakegu guk, zuen iritziz?

Babes-eskubidea

Mundu zabalean hirurogei milioi pertsonak ihes egin behar izan die gatazkei nahitaez; beste milioi batzuk, gainera, pobrezia, liskar eta klima aldaketaren ondorioz egin dute horrela. Gizaki horiek premiak bultzatuta migratzen dute eta artatuak eta babestuak izan behar dira, legeak xedatutakoa betetzeko. Oxfam Intermón,⁷ “Babes-eskubidea” bideoaren bidez kontzeptu batzuen adiera sakon aztertu ahal izango da, hala nola: errefuxiatua, asilo eskubidea, bat-bateko itzulketak... Eta GKE, erakunde eta elkarte batzuk pertsonen eskubideen alde egiten ari diren ekitaldi eta kanpainak ezagutaraziko ditugu. Debatea elikatzeko moduko galderak hauek dira:

- Zerk behartzen du gizakia lekualdatzera?
- Nori esaten zaio “pertsona errefuxiatua”? Nolako eskubideak ditu pertsona errefuxiatu batek? Zer da asilo eskubidea?
- Zertan bereizten dira pertsona errefuxiatua eta pertsona migratzailea?
- Zergatik hitz egiten da mugetako itzulketa beroez edo bat-bateko itzulketez?
- Zergatik eskatzen du kanpaina honek asilo eskubidea garden eta bidezkoa izan dadila?

Kapitulu honetan ikasi den guztiarekin, pertsona errefuxiatuen eskubideak eta nazioarteko komunitateak hartutako konpromisoak jasoko lituzkeen poster handi bat osatzea proposatuko diegu ikasleei.

7. Ikus bideoa: <https://www.youtube.com/watch?v=MaNYRdQ1fC0>

Nahaspila ez gaitzaten!

Eskubideen urraketa.

Imajinario kolektiboaren analisisa.

Nola aurre egin zurrumurru eta sasi-albisteei.

Zer egin dezakegu guk?

Nahaspila ez gaitzaten! Zer dira zurrumurruak? Zer dira aurreiritziak?⁸

Pertsona guztiok lekualdatzeko, migratzeko, babestuak izateko eskubideak agintzen du gure eskubideak eta gure duintasuna errespetatua izatea, bai herritik abiatzeko unean, bai ibilbidean eta bai, bereziki, harrera-gizarte berrian. Horretan, migratzaileak edo errefuxiatuak hartzen dituzten gizarteek erronka latza dute. Garrantzi handikoa da geure herrialdean pertsona migratzaileekin nola jokatzeko dugun eta nola pentsatzeko dugun indibidual eta kolektiboki hausnartzea, sorterriaz beste leku batean bizimodua berregiteko eskubidea (denok daukaguna) beteko dela bermatzeko.

Historikoki eta gaur bertan ere, migratzaileen kolektiboa petxero edo kopla-buruko bihurtu zaigu, hedabide eta politika alorreko batzuek herrialde oso batean nozitzen diren arazo sozial eta ekonomiko askoren arduraduntzat jo dutelako. Guztiongan pixkanaka eta sakon txertatu digute “besteen” irudia, lehian jardun beharreko kategoriatzat, etsaitzat begiratu behar omen dena. Testuinguru horretantxe ugaltzen dira populazio migratzailearen inguruko zurrumurruak.

Horregatik, kapitulu honetan proposatuko dugu gure gizartean, hedabideetan, kalean... dabiltzan eta, ondorioz, pertsona errefuxiatu eta migratzaileen gaineko gure diskurtsoa baldintzatzen duten zurrumurru eta aurreiritzien inguruko ikerlan bati ekitea. Hasteko, “Nahaspila ez gaitzaten!” bideoa ikusiko dugu eta ondoren, talde txikietan, hurrengo galderei erantzungo diegu: youtu.be/FDIs-hFgl-s

- Zer da zurrumurru bat? Zerk sortarazten du? Zergatik sortzen dira?
- Zergatik bideoaren titulua da “Nahaspila ez gaitzaten!”?
- Nork transmititzen ditu zurrumurruak?

Talde txikietan zurrumurruak apuntatu, kideen artean banatu eta horiek gezurtatzeko informazioa eta argumentuak bilatuko eta jasoko dituzte, geroago denen artean partekatzeko.

Honako azalpen hau baliagarri gertatuko zaigu:

Zurrumurruren ikerketari heldu zioten lehen ikerlariak Allport eta Postman (1967) izan ziren; beraien iritziz, **zurrumurru** oro eguneroko gertakariekin loturiko narrazioa da, sinesgarria edo sinesteko moduko bihurtua, arazo edo buruhauste jakin batekin lotua; narrazio horren zehaztapena ezin egiazta daiteke baina, era berean, gezurra denik zuzenki frogatzerik ez dago; “elur bola” efektuaren arabera ugaltzen da eta oso litekeena da aurreiritzien, albisterik ezaren, antsietatearen presioaren edo jendeak orainaldiaz eta geroaldiaz duen beldurraren gainean eraikitzea.⁹

8. Iturria: <http://www.unesco.org/new/es/communication-and-information/resources>
<https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/temas/refugio/>

9. Iturria: http://www.juntadeandalucia.es/export/drupaljda/desconstruir_rumores_manual.pdf

Zurrunurruak hiru osagairen arabera gorpuzten dira:

- Zurrunurruaren objektua (diana): baliteke gizaki bat, gizatalde bat (pertsone migratuak, adibidez), erakunde bat, egoera sozial bat, etab.
- Zurrunurruaren edukia: honen garrantzia aldatu egin daiteke testuinguru sozialean, hala nola herritarren segurtasuna.
- Objektu edo diana taldearen eta edukiaren arteko lotura.

Aurreiritzia, berriz, hamaika eratan eta testuinguru sozial askotan barneratzen den fenomeno psikosoziala da: familia- edo eskola-sozializatze prozesuan, hedabideen bitartez, literaturaren bidez, etab.

Definizioetako askok ebaluatze-jarrera kontrako edota etsaitasunezko hartzen dute; aurreiritziak gizarte-talde batzuen aurka zuzenduak doaz, gizakiak talde horietako kide izate hutsagatik (Allport, 1954). Kontrako jarrera hori, hurrengo fenomenoetako baten edo batzuen ondorio izan liteke:

- Aurreiritzitako gizataldeko pertsonen sinesmenak, estereotipo txarrak, etab. mantentzearen.
- Gizatalde horietako gizakienganako afektu txarra adieraztea; honek, pertsona horien infra-humanizazioa ekar dezake.
- Horien kontrako jokabide diskriminatzaileak erakustea.

Aurreiritziaren osagai horiek lotura hertsia dute beraien artean eta elkarri eragiten diote, taldearen aurkako jarrera txarra gorpuzteko.

Zurrunurru-ehizarako fitxa egiteko jarraibideak. Hitz egin dezagun zurrunurruaz, mitoez, gertakariez eta... albiste ez diren gertakariez¹⁰

Orain, zurrunurrua zer den ondo dakigula, aztertu behar dugu ikaslea bizi den lekuan bideokoen antzeko zurrunurruak dabilzan. Zurrunurruak dabilzanean irmo jokatzeko garrantzi handia du, pertsona guztienganako errespetua bermatzeko. Pentsaera kritikoari eustea eta iristen zaigun informazioa aztertzea ezinbestekoa da zurrunurruen segadan ez amiltzeko. Datuak eta informazio fidagarria biltzea funtsezko tresna dugu horiei buru egiteko. Orain, hainbat kolektiboren inguruan zuen auzo, herri, eskualde eta abarretan ohikoenak diren zurrunurruetako batzuk aztertzea proposatuko dizuegu.

10. Iturria: <http://www.unesco.org/new/es/communication-and-information/resources>
<https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/temas/refugio/>

Zurrunurru-ehizarako fitxak hurrengo datuak jaso beharko ditu:

Zurrunurrua	
Nori eragiten dion	
Non zabaltzen da zurrunurrua	
Zurrunurrua ezeztatzen duten argudio eta datuak	
Nola alda dezakegun zurrunurru hori	

Ondoren emango dugu pertsona migratzaile eta errefuxiatuez bolobolo dabiltzan zurrunurru eta aurreiritzien inguruko informazioa eta, era berean, gezurrezko informazioa indargabetzen duten argumentuak.

Mitoak

Errefuxiatuak arazo dira Europarentzat. Izan ere, mundu osoan diren errefuxiatu guztien %6 baizik ez dago European; Ekialde Ertainean eta Afrika Iparraldean, %39 eta Afrikako gainerakoan, %29. Errefuxiatu siriar gehientsuenak ondoko herrialdeetan dira (Turkia, Libano, Jordania eta Iraken). 2015ean Europara itsasotik milioi bat errefuxiatu iritsi ziren baina kopuru hori kontinenteko populazio osoaren %0,3 baizik ez da.

Errefuxiatuak ez daude desesperaturik, beraiek erabaki dute migratzea. Definizioz, errefuxiatuak gatazka biolento edo jazarpenetik ihes egiten duten pertsonak dira. Asilo-eskubidea legez baliatzen dute eta hori Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsalean dago; eskubide hori zuek ere izango zenukete, inoiz gerratik ihes egin beharko bazenute. Ihesaldian errefuxiatuek nozitzen dituzten arrisku fisiko latzak, pertsona horiek bizi duten egoeraren larriaren isla dira. Migratzaileena kategoria zabalagoa da eta bertan sartzen dira arrazoi ekonomikoengatik, ingurune alorreko hondamendiengatik, pobreziatik edota gosetetik lekualdatzen direnak.

Europar Batasunean, hedabideen bitartez batik bat, migrazio-politikak geroz eta gogorragoak izatea justifikatu nahi izan da, Europak, legokiokeena baino errefuxiatu eta migratzaile gehiagoz arduratu behar duela argudiatuta. European era irregularrean sartzen diren pertsona gehienak migratzaile ekonomikoak direla ere esan izan da.

Errefuxiatu gehienak gizaseme osasuntsu eta indartsuak dira. Egiari zor, ACNUR erakundearen esanetan, errefuxiatu siriarren %75 baino gehiago emakume eta haurrak dira. Europara iristen diren errefuxiatuen erdiak baino gehiago dira emakumeak eta haurrak.

Bertako herritarren lanak lapurtzen dituzte errefuxiatuek.

Errefuxiatuek enplegua sortzen dute. Ekonomiako Lankidetzak eta Garapenerako Erakundeak (ELGE, OCDE) eginiko ikerlanen arabera, errefuxiatuek barne-merkatua zabaldu egiten dute eta, gainera, betetzen duten lanpostu bakoitzeko beste bat sortzen dute. Herrialde batzuetan, 2007 eta 2013 urteen arteko hazkunde ekonomikoaren ia heren bat eragin dute.

Ongizate-estatuaz baliatzen dira errefuxiatuak. Errefuxiatu gehienek herri-diruen kutxatik jasotzen dutena baino askoz gehiago sartzen dute. Erresuma Batuan, Kanadan, Alemanian, Grezian, Portugalen eta Espainian eginiko ikerketek erakutsi dute errefuxiatuek herrian herrikoak baino dependentzia arinagoa dute diru publikoetatik.

Errefuxiatuek eta migratzaileek terrorismoa ekartzen dute.

Aspaldi honetan gertatu diren atentatu terrorista gehien-gehienak, kalteturiko herrialdeetan jaiotako herritarrek eragin dituzte. Iheslarientzako Nazio Batuen Goi Komisario den Antonio Guterresek esan duenez, “terrorismoa eragiten dutenak ez dira errefuxiatuen fluxuak; terrorismoa, tirania eta gerra dira errefuxiatu sortzaileak”. Terrorismoaren estrategiaren parte bat, herritarren artean zatiketak sortzea eta taldeen artean gorrotoa sustatzea da.

Herrialde garatuak saturatuak daude, ezin dute beste inor hartu.

Herrialde garatu gehienetan bertako populazioaren hazkundera beherantz doala, migrazioa funtsezkoa izan daiteke beherakada hori ahultzeko. Errefuxiatu eta migratzaileek populazio-mailak bere horretan mantentzeko eta lanean aritzeko adineko pertsonak ekarri, geroz eta gehiago diren jubilatuen pentsioak ordaintzen laguntzeko.

Gertakariak

Munduko errefuxiatu gehienak ez dira irteten beren eskualdetik. 2013 urtearen amaieran, errefuxiatu gehien hartzen zituzten herrialdeak ziren Pakistan, Iran, Libano, Jordania, Turkia, Kenia, Txad, Etiopia, Txina eta Estatu Batuak. 2013an, arauz kanpoko sarrera guztien %48 eta arauz kanpoko itsasotiko sarrera guztien %63 protagonizatu zituzten Siria, Eritrea, Afganistan eta Somaliatik zetozen pertsonak; herrialde horiek, jakina, gatazkek eta giza eskubideen aurkako abusu jeneralizatuak birrindu dituzte. Herrialde horietatik ihes doazenek jazarpenari edo bortxakeriari alde egiten diote eta, printzipioz, nazioarteko babesaren premia dute.

Migrazioen Nazioarteko Erakundeak (MNE) eta Errefuxiatuen Kontuatarako Nazio Batuen Goi Komisionatuak (ACNUR) emaniko datuen arabera, 2015eko urtarriletik irailera arte 3.200 pertsona baino gehiago hilik suertatu ziren Europara iristeko ahaleginetan. Munduko errefuxiatu-krisirik larriena Siriak nozitzen duen arren, herrialde hori ez da bakarra. Afrikan, gatazka eta jazarpenetik ihes egiten duten pertsonak Hego Sudan, Afrika Erdialdeko Errepublika, Nigeria, Burundi, Somalia, Etiopia, Sudan eta Kongoko Errepublika Demokratikoan, gutxienez. Saharaz azpiko Afrikan hiru milioi

errefuxiatu omen daude, kalkuluen arabera. Kenian dago Dadaab, munduko errefuxiatu-eremurik handiena, 1991an antolatua: 2015eko maiatzean bertan ziren 350.000 pertsona.

Albiste ez diren gertakariak

Pertsona migratzaileen ekarpen onuragarriak, beren gaitasun eta trebeziak, baliabideak eta aniztasuna behin ere ez dira albiste. Alabaina, berri on horiek ere eman beharrekoak dira. Adibide bat: Mundu Bankuaren arabera, nazioarteko migrazioa ona da langileak produktiboen bihurtzen diren lekuetara joan daitezkeelako. Pertsona migratzaileek garapenean doazen herrialdeetara bidaltzen duten diruaren balioa gobernuek garapenera bideratzen duten kopuruaren (2013 urtean, 404.000 milioi dolar inguru) hirukoitza da.

Bidaia arriskutsuak

Pertsona migratzaile eta errefuxiatuek bizia galzorian ipintzen dute arriskuz josiriko ibilbideetan, etsipenezko egoeretatik ihes egiteko ahaleginetan. Horrela gertatzen da Mediterraneo itsasoan ez ezik, Asiako hego-ekialdean ere. Bestetik, Balkanetako bidean, pertsona migratzaile eta errefuxiatuek maiz noiztzen dituzte segurtasun indarren aldetik atxiloteta arbitrarioak, tratu txarrak, abusuak, kontrabandisten eta trafikatzaileen partetik esplotazioa, itzultze sumarioak eta, areago, heriotza. Erdialdeko Amerikan, ibilbiderik arriskutsuenetako batean, Mexikora iragan nahi duten milaka pertsonek noiztzen dituzte bahiketak, bortxaketak eta hilketak. Bidean doazela, gehiegikeriak jasaten dituzte migrazio zerbitzuetako funtzionario, polizia, militar, gizaki-trafikatzaile eta banda kriminalen aldetik, gutxienez.

Èkin!

Jarduteko proposamenak.

Jorratu dugun hori guztiaren ondoren, une egokia dugu hauxe atzera begiratzeko eta, nola ez, partekatu dugun eta deskubritu dugun guztia berrikusteko. Une egokia geure buruari zer egin dezakegun galdetzeko, gertuenetik, eskolatik, familietatik, auzotik, neska-mutil bakoitzaren baitatik... bidegabekeriak egoera hau aldatzen laguntzeko zer egin dezakegu? Kapitulu honexek jantziko du adieraz eskola-praxia.

Freirek zioenez, hitzaren irakurketa eta munduaren irakurketa batera doaz eskutik, funtsean, heziketa kritiko eta askatzaile izateak, norbere eskarmentutik abiatuta, errealtate kultural eta soziala modu kontrastatu batean berreraikitzeak gauza izan dadin ikasle gaztea trebatzea inplikatzeko duelako. Eskolak aukera du ikaslea isilarazteko eta, aitzitik, herritar eta hiritar kritiko eta aktibo bihurtzeko ere bai.

Heziketa askatzailearen helburua herritar arduratsuak beren eskarmentu, problema eta premietan, beren ahotsean, oinarrituta heztea da; eta bizitza garatzen duten testuinguru desberdinak deskubritu eta kritikoki interpretatzen laguntzea. Kontua baita eskola-praxia konpromiso-sustatzaile, esanguratsu eta zentzuz betea bihurtzea.

Ikastetxeetan, gizartea transformatzen lagunduko duten aldaketak sortu edo eragin daitezke. Jeneralizatuak ez badaude ere, prozesu dialogiko batean, dagoeneko badira iparra bilatzeko, gauzak adieraz janzteko eta kritikoki interpretatzeko gaitasuna garatzea xede duten esperientziak, partaidetza handiagoko curriculum eta eskola demokratikoago baten aldera eraldaketak sustatzen dituztenak.¹¹

“Mugarik gabeko eskubideak” abestia

Hemen, idaztea proposatzen den abestiaren bost ahapaldiek agertu beharko dituzte gelan jorraturiko edukiak eta kapitulu bakoitzean ezagututako bizipenak.

Abestia, mundu zabalean milioika gizakik bizi duten egoera salatuko duen manifestu modukoa izango da eta, era berean, balioko du, geure gertuko ingurunetik, pertsona guztiok askatasunez mugitzeko dugun eskubidea erreibindikatzeko zein proposamen egin daitezkeen pentsatzeko.

Ahapaldi bakoitza, kapitulu bakoitzean landutako ondorioen laburpen gisakoa izango da, hurrengo eskemari jarraiki:

- Etxea, familia eta herria utzi behar izatean, gizakion bizi ditugun sentimendu eta emozioak.
- Zergatik mugitzen gara gizakiok? Leloa beti errepikatzen da.
- Askatasunez lekualdatzeko dugun eskubidea. Emakumeen egoera.
- Zurrumurruek nahaspila ez gaitzaten!
- Askatasunez lekualdatzeko dugun eskubidearen alde zer egin dezakegu guk?

Eginkizun hau ikasleek elkarlanean bete dezaten, hona hemen ideia lagungarri batzuk:¹²

- Jardueraren helburuak zehaztu eta finkatzea, ikaslea motibaturik eta konpromisoa harturik senti dadin, horiek erdiesteko lanean.
- Ikasleak, lauzpabost lagunek osaturiko lantalde txikietan antolatzea: denek era desberdinetako eginkizunak bete beharko dituzte. Ahalegin zaitezte talde denetan aniztasuna egon dadin eta nesken eta mutilen kopurua orekatua izan dadin. Taldean zenbat eta buruargi, ikuspegi eta sentsibiltate desberdin gehiago izan, eskarmentua are eta aberasgarriagoa izango da.
- Susta ezazue komunikazioa eta elkarrenganako errespetua. Ikasleek bere ideia eta ezagutza partekatzeko zabalik egon behar dute, konfiantzaz, beldurrik gabe, besteen ekarpenetara ateak irekita. Beharrezkotzat jotzen baduzue, badago elkarrizketa-arauak ezartzea edo, areago, maiztasuna eta komunikabidea finka daitezke, elkarlanean aritzen ikas dezaten.

11. Iturria: Intermón-Oxfam, “Lectura crítica, justicia y solidaridad: enseñar en la escuela a leer el mundo y concienciar” in *Pistas para cambiar la escuela*.

12. Egokitua, hemendik: <http://www.aulaplaneta.com/2014/11/03/recursos-tic/diez-consejos-para-aplicar-el-aprendizaje-colaborativo-en-el-aula>

- Bidera edo gida ezazue jarduera baina utzi beren ardurak har ditzaten, ikasleak beren proiektu edo ideiak garatzeko gauza izan daitezen. Erabaki itzazue atazak osatzeko egin behar diren urrats eta prozesuak; planifikazioa, norberaren inplikazioa zehaztea eta antolamendua haien kontua izango da.
- Egituratu prozesua fasetan eta programa itzazue une jakin batzuk, jarduera nola gorpuzten ari diren ikusi eta aztertzeko.
- Sustatu sormena, bai idazketan, bai ikus-entzunezko muntaian.

Ekintza sinbolikoa

Amaitzeko, proposatuko da **“bidegabekerien harresia” eraiki eta eraisteko** ekitaldi kolektiboan parte hartzea.

Edizio honetan jorratutako bideari jarraiki, pertsonen zor zaizkien eskubideak ukatzen dizkieten mugak alegia, kontua da prozesuan barrena bidegabekotzat hartzen ditugun ideia horiek biltzea, hots, gizakiak elkarrengandik banandu eta beren oinarri-oinarrizko eskubideetara iristea galarazten dietenak. Ideia horiek, adreilu modura erabiliko ditugun kutxa edo tetrabriketan idatziko ditugu; horiekin guztiekin eta gure sormenaz lagundurik harresia erraldoia altxatuko dugu eta, gero, ekitaldi sinboliko batean, gure hezkuntza-komunitatearen laguntzaz, eraitsi egingo dugu.

Aukera polita da ikastetxeko beste gelak, senideak, lagunak, etab. inplikatzeko. Egun horretan harresi asko nola amiltzen diren ikusi nahi dugu!

#DerechosEnMovimiento

Irakurgai interesgarriak

“Europar gudua dabil, ‘nork duen eskubideak izateko eskubidea’ gaiaren inguruan”. Itziar Ruiz-Giménez

Ikus sarean in: <http://www.agora-revistaonline.com/single-post/2016/04/18/ENTREVISTAS-Itziar-RuizGim%C3%A9nez-En-Europa-hay-una-batalla-sobre-qui%C3%A9n-tiene-derecho-a-tener-derechos>

Aniztasunaren balioa, gelan eta gelatik kanpora

“Aniztasunaz arduratzeak esan nahi du gizarte denetan kultura desberdinak bizi direla, gizarte klaseak, talde etnikoak, generoak, orientazio sexualak, lurraldeak eta beste faktore askok eraginik. Halaz ere, gure eskolak gutxiengo sozial menderatzailearen kultura pribilegiatua saritzen (eta ezkututzen) du: hitz egiteko erak, mugitzeko moldeak, harreman klaseak, hipokresiak, akats eta bertuteak. Faktore estrukturalen eraginez ez ezik, gizaki garen aldetik ere gara aniztunak, desberdinak: batzuei pintura gustatzen zaie izugarri, beste batzuk bertsotan dira trebeak, haiek dantza dute atsegin, bestetarik lantaldeak osatzen bikainak dira, harako haiek animalienganako erakarpen berezia sentitzen dute... unibertso oso bat.

Gure eskolan, landare talofito eta biofitoen arteko aldeak akaso ikasiko genituen baina, aldi berean, oso litekeena da haritza eta pagoa bereizten ez asmatzea, edo gure dieta osatzen duten elikagaiak nondik datozen ez jakitea. Norbaitek hartu du hautapen kultural arbitrario hori indarrean jartzeko ardura eta orain egiazkotzat eta kultura bakartzat aurkezten du. Ezagumenduen garrantzi edo lehentasunak gorabehera, horixe gogoratu beharko dute haurrek (azterketa aprobatzeko). Aniztasunari irekitako eskolak auzitan jarri behar ditu garrantzi eta lehentasun horien balioak.

Ikusi batera, eskolan neskek arrakasta handiagoa erdiesten dute, mutilek baino kalifikazio hobek jasotzen dituzte, oposizioak portzentaje handiagotan gainditzen dituzte, porrot txikiagoa biltzen dute. Nolanahi ere, unibertsitate karrera jakin batzuen alde (irakaskuntza, erizaintza, psikologia, medikuntza) egiten dute, gehienbat, beste batzuk (ingeniaritzak, oro har) hein batean edo erabat zokoratuta. Azkenean, panorama ezaguna da: goi karguetan emakume gutxi dago. Gure eskolak —ikasgai jakin batzuek, bereziki— zolitasuna, hausnarketa, sormena... sustatzen al ditu?

Aniztasunaz arduratu nahi duen eskolan ikaslearen hitza izango da protagonista. Isiltasunaren eskolan ez da behin ere loratuko aniztasunaren emaitza, hots, mundu-ikuskera desberdinak dituzten ikasleak edukitzearen aberastasun eta pribilegio berdingabeaz gozatzea: ikasle horiek mundu zabaleko hamaika bazterretatik etorri dira, familia-mota desberdinak osatzen dituzte, hizkuntza diferentetan mintzatzen dira, era askotako gastronomiatan elikatzen dira. Neskato-

mutikoak, eskolara iristeko, gauza mordoak dakite eta ezagutza horiek gure abiapuntua izan behar dira, guztiek osaturiko aniztasunaz arduratuko den kalitatezko eskola den-denentzat lortu nahi badugu.”¹³

“Aniztasun kulturala aberastasun handia da, giza generoari dagokion baliabideetako bat eta, halakotzat atzeman eta aitortu beharra dago. Kulturen artean ez dago inongo balio-eskalarik, denak berdinak dira duintasunez eta eskubidez, loratzen diren lurraldeen hedadura zeinahi dela, bertako kideak asko izan edo gutxi izan. Gure mundua, funtsez, kulturen sinkronia da eta horien koexistentziak eta aniztasunak gizateria osatzen dute. Premia larrikoa da, zinez, garapenari emango diogun erantzunean behineko lekuan agertzea kultura-mulko hori.

“...Aniztasun kulturalaren eta ingurunearen ekonomiaren, hezkuntzaren eta osasunaren artean, klima aldaketaren, ondarearen babesaren, hizkuntzen babesaren, baliabideetarako irispidearen eta ongizate handiagoaren artean era guztietako lokarriak daudenez, ezinezkoa da gai bakar bati heldzea kulturen eta aniztasunaren helmena kontuan hartu gabe. Orain aurrera egin eta mezu honi oihartzuna eman behar diogu, mundu zabalean zehatz-mehatz gauza dadin eguneroko errealtatean, gobernuen eta arduradun politikoen ekarpen eta erabakietan, sektore pribatuan eta gizarte zibilean. Elkarlanerako harreman ugari finkatzeari esker, UNESCO erakundeak deliberatua du aniztasun kulturalak garapen proiektuen erdi-erdian agertu behar duela eta, era berean, aniztasun horren aurreko errespetua bilaka dadin bai kulturen arteko elkarriketen funtsa, baita bakearen aldeko lanabesa ere.”¹⁴

Testuinguru multikulturaletako erronkak. Kultura arteko gaitasunak eta gatazkak ebaztea¹⁵

“Harremanaren kalitateak elkar ezagutzea eta ulertzea errazten duelako.”

“Bestearen” erreferentzia-markoa ezagutu nahi bada, ez da beharrezkoa etnologia edo antropologiako entziklopedia osoak irakurtzea, zeinahi irakurketa onuragarri gertatuko zaigun arren. Hel diezaigun aurrean dugun gizakiari eta har dezagun bera informazio-iturri oparotzat. “Gizaki bakoitza mundu oso bat da” esakunea ekarrita, onar dezagun pertsona bakoitzak bere eredua kultur erreferentzia komunaren marko horren barruan daukala. Zergatik diogu hau? Maiz iruditzen zaigu, beste kulturez ditugun ezagutza teorikoek bermatuko digutela kultura horietako pertsonetikiko harremanetan elkar ulertzea, baina ez da hala.

*Begi bistakoa dirudien arren, ez dezagun ahaztu **errespetua** dela beste pertsona batekin harreman on bat ezartzeko oinarritzko jarretetako bat, haren kultura edo jatorri etnikoa zeinahi dela ere. Errespetu hori zabaltzeko behar da haren mundu-eredura, haren*

13. Iturria: “La gestión de la diversidad en el sistema educativo”, Rafael Feito Alonso, Madrilgo Unibertsitate Complutensearen Soziologiako irakasle titularra. CIP-Ecosocial –ECOS 8 zk. buletina, 2009 abuztua-urria.

14. Iturria: <http://www.unesco.org/new/es/culture/resources/report/the-unesco-world-report-on-cultural-diversity>

15. Iturria: <http://www.gitanos.org/publicaciones/retoscontextosmulticulturales/interaccion.pdf>

balioetara, haren izateko erara eta bizitzan kokatzeko moldera. Harekin ados egotea ez da beharrezkoa, errespetua zor zaiola erakutsi behar diogu, besterik gabe.

Hasierako errespetu hori ezinbestekoa da, aspektu kultural jakinen batean ados ez bagaude ere, beste pertsona horrekiko konfiantza finkatzeko, bera eta biok ondo sentitzeko, elkarriketari eta trukatzeari ate-leihoak zabaltzeko. Hori erdiesteko, haren kulturaz ustez dugun ezagutza teorikoa baino areago baliatu behar ditugu geure komunikazio-trebezia eta gaitasunak; hauek, gure bizitza sozial eta profesionalean garatu ditugularik, beste kulturetako pertsonen egokitzea baizik ez zaigu falta.

*Gure aliatu leiala **behaketa** da: aurrean dugun pertsona horren hitzezko eta ez-hitzezko informazioak atzemateko gauza izan behar dugu. Nolako emozioak adierazten dituen eta nola egiten duen hori: zer iruditzen zaigu, normala edo harrigarria? Nola mugitzen den eta nola betetzen duen espazioa, guregandik zein distantzian kokatzen den eroso: guri egokia irudituko litzaigukeen distantzia bera al da? Urrunegi edo gertuegi, agian? Nola gorpuzten ditu bere mezuak: desadostasuna azaltzen du edo, aitzitik, bakezale agertzen da? Nabardura horietara arretaz begiratzeak lagunduko digu geure burua egokitzen, sintoniari eusteko eta elkarrekiko konfiantza areagotzeko. Ulertzen ez duguna **galdetzea** komeni da; beste pertsona horrek behar dugun informazio zehatza emango digu, geure markoan arrazoizkoa iruditzen ez zaigun hori ulertzeko. Horri esker, ez dugu zertan egin interpretatzeko ahaleginik eta, gainera, oker aritzeko arriskurik ez dugu izango.”*

Ikaskuntza kooperatiboa

Zertan den ikaskuntza kooperatiboa¹⁶

Johnson, Johnson eta Holubec (1999) autoreek ikaskuntza kooperatiboaz emaniko definizioan oin harturik eta Spencer Kagan-en (1999) ekarpenak gogoan izanik, ikaskuntza kooperatiboa hau da: jeneralean, errendimendu eta gaitasunez osaketa heterogeneokoak diren (nahiz, zenbaitetan, homogeneoagoak izan daitezkeen) ikasle-talde txikien erabilera didaktikoa da; horretarako, berdintasunezko parte-hartzea ahalik eta gehien bermatuko duen jardueraren egitura jakin bat baliatuko da (taldeko kide guztiek parte-hartzeko aukera berberak izan ditzaten eta beraien artean aldi bereko interakzioa ahalik eta gehien sustatzeko), proposatuko zaizkien edukiak taldeko kide guztiek ikasi ahal izan ditzaten, nork bere ahalmenak muturreraino ustia ditzan eta, gainera, denek lantaldean jarduten ikas dezaten.

Definizio horretatik hurrengo aspektuak nabarmen daitezke:

- Ikaskuntza kooperatiboan diharduten taldeetako kideek bi erantzukizun dituzte: irakasleak irakasten diena ikastea eta beren ikaskideek ere ikasten laguntzea.

16. Ekarrita ex: <http://www.orientacionandujar.es/wp-content/uploads/2013/06/El-Trabajo-Cooperativo-como-Metodolog%C3%ADa-para-la-Escuela-Inclusiva.pdf>

- Irakasleak, berriz, ikaskuntza kooperatiboaz bi helburu betetzeko baliatzen dira: ikasleek eskola-edukiak ikas ditzaten eta, gainera, ikas dezaten taldean jarduten eta solidario izaten (hauek ere eskola-edukiak balira bezala). Bestela adierazteko, ikasteko kooperatzea eta kooperatzen ikastea.
- Kontua ez da ikasleek gelan, tarteka, “taldeko lan” bat egitea, beraien artean era iraunkoragoan antolatuta jardutea baizik, “lantaldetan” alegia, elkarrekin ikasteko horiek funtsezkoak direlako; aparte, egokitzen bada, denen artean lanen bat egiteko ere ondo etorriko zaie.
- Ikaskuntza kooperatiboa ez da eskola-edukiak hobeki ikasteko bitarteko edo metodo baliagarri hutsa: aitzitik, berez, ikasleek ikasi behar duten eta, horrenbestez, irakatsi behar zaien, beste curriculum-eduki bat da.

Parte-hartzea, debatea eta erabakiak hartzean adostasuna sustatzeko talde-dinamikak

Talde nominala

Dinamika honek balio du ikasleek gai edo arazo jakin bati buruz dituzten iritzi edo ikuspuntuak era estrukturatu batean lortzeko; horrela, lotsatien parte-hartzea erraztu eta “lotsagabe” edo ausartenen gehiegizko protagonismoa galarazten du. Berezik eraginkorra da kontua denean gelako talde oso batek erabaki adostuak hartu behar baditu arau, diziplina, talde-jarduera eta antzeko gaietan, baina baliagarria izan daiteke, adibidez, gai bat amaitzean, ikasleak jakin dezan ikasleek nolako ikaspenak egin dituzten edo zeini aitortzen dioten garrantzi handiena. Honela aplikatzen da dinamika:

- Irakasleak —edo bideratzaile diharduen pertsonak (ikasle bat izan daiteke)—, lehenik eta behin, azalduko du teknika honekin zer lortu nahi den eta arreta osoa zein gai edo arazori eman behar zaion argi eta garbi. Parte-hartzaileek, banan-banan, bost bat minutuz, jorratzen ari diren gai edo arazoaz burura datozkion informazio, proposamen edo iradokizunak idatziko ditu.
- Bideratzaileak parte-hartzaileei, banan-banan, eskatuko die idatzi dituzten ideietatik bat adieraz dezaten; horiek arbelean apuntatuko ditu. Norbaitek parte hartu nahi ez badu, “paso” egin dezake eta norbaitek ideia bat baino gehiago badu, bigarrena azaltzeko itxaron beharko du lehen txanda osatu arte (txanda edo buelta horretan “bere” ideia beste norbaitek adierazi ez badu). Argi dagoena da garrantzizkoa ideia bera dela, ez nork eman duen.
- Ideia guztiak apuntatu direnean, behar izan diren txanda guztiak osatuta, dinamika bideratzen duenak galdetuko du dena argi dagoen denentzat. Ekarpenen baten inguruko zalantzarik izatekotan, hauxe da ideia azaldu duenari esandakoa argitu dezan eskatzeko garaia. Argibideak bakarrik eskatuko dira orain, azaldutakoari ez zaizkio kritikak egingo, ez oztopoak jarriko.
- Amaieran, ideia guztiak arbelean agertuko dira ordena alfabetikoa osatuz: emaniko lehena A izango da, bigarrena B, etab.

- Hurrengo urratsean, parte-hartzaile bakoitzak hierarkiaz ordenatu behar ditu arbeleko ideiak: garrantzitsuenari 1 emango dio, bigarrenari 2, eta horrela, azalduko ideia guztiak agortu arte (12 ideia bazeuden arbelean, azkenekoaren puntuazioa 12 izango da).
- Ondoren, arbelean, ideia bakoitzaren ondoan, parte-hartzaile bakoitzak eman dion puntuazioa apuntatuko da eta, amaieran, ideia bakoitzaren puntuazioak batuko dira. Horrela ikusiko da zein izan diren gelako taldeak gehien baloratu dituen ideiak: parte-hartzaile guztien artean puntuazio apalena lortu dutenak, alegia.
- Azkenean, erdietsitako emaitzak iruzkindu, eztabaidatu edo laburtuko dira. Kideak asko badira eta gela hainbat taldek osatzen badute, adibidez, teknika honen aplikazioa arinago bihurtzeko, prozedura bera garatu daiteke, banan-banako lanaren partez taldeko lana aintzat hartuta, kasuan kasuko gai edo arazoarekin loturiko ideiak pentsatu eta idazteko unean eta puntuatzeko unean.

Bi zutabeak

Biziki egokia da dinamika hau aukera bat baino gehiago dituen kontu edo arazo baten inguruan erabakia adostasunez hartzeko. Bi zutabeen dinamika (Fabra, 1992) izeneko prozedura soil-soilak adostasuna errazten du gelako taldeko kideek aukera bat baino gehiago eskaintzen dituen arazo bat konpondu edo gai bati buruzko erabakia hartu behar dutenean, horietan hoberena zein den ez dakitelarik.

Dinamika hau eta talde nominalarena elkarren osagarri egokiak dira: dinamika honetako azken fasean balia daitezke, gehien baloratu den aukera hori benetan garantia gehien ematen dituen delako segurtatzeko (ahal den heinean).

Bi zutabe izeneko dinamika honek, elkarriketa eta adostasuna bideratzen du eta, gainera, norbaitek protagonismoa handiegia erakutsirik, bere iritzia gainerakoei ezarri nahi izatearen ondoriozko istilu edo liskar asko indargabetzen dituen alternatiben balorazio modu bat da. Horrelakoetan bideratzaileak parte-hartzaileek proposaturiko alternatibak apuntatzen ditu baina ez proposamenen autoreena. Denek eman ditzakete bidezkoztat jotzen dituzten alternatibak eta, horrelako berririk jada agertzen ez den garaian, haietako bakoitzaren balorazioa egiten da.

Garatzeko prozedura hauxe da:

- Proposamen edo alternatibak arbelaren bazter batean apuntatu behar dira, alfabetikoki ordenatuak: lehenak A letra darama, bigarrenak B letra, hirugarrenak C, etab.
- Arbelaren gainerakoa bi partetan banatuko da, goitik beherako lerro batez: batean, “Aspektu positiboak” idatziko dugu eta bestean, “Nahi ez diren ondorioak”. Ikusten denez, ez da idatziko “Aspektu negatiboak”, hori proposatu duenak etsi gabe defenda

ez dezan: benetan komeni dena da gela ahaztea proposamenen autoreez eta gogoan gordetzea horien edukia. (13 irudia).

- Ondoren, A proposamena irakurri eta parte-hartzaile denei lagun dezaten eskatuko zaie, proposamenean atzematen dituzten aspektu positiboak esplizitatuz (arazoaren zein aspektu konpontzen dituzten, nolako abantailak dakarren, etab.) eta hori dena arbelean, dagokion zutabean, apuntatuko da.
- Ondoren, parte hartzaileei eskatuko zaie proposamen horrek dituen “nahi ez diren ondorioak” pentsatu eta azal ditzatela (hori egiten badugu zer gerta daitekeen, proposamena eginez gero gertakariak nola eboluzionatuko luketen, etab.). Hauek ere apuntatuko dira arbeleko bere zutabean.
- Ondoren, beste proposamenekin ere beste horrenbeste egingo da: A-rekin, B-rekin, etab.
- Azkenean, taldeari eskatuko zaio, proposamen guztiei dagokienez, zutabe bakoitzean idatzi dena azter dezan. Hortik aurrera baloratu ahal izango da zein den egokiena, hots, ahalik eta kostu gutxienean, erdietsi nahi den helburua lortzeko edo arazoa konpontzeko berme handiena eskaintzen duena. Bistan denez, alternatibak baloratzeko irizpideak ez dira kuantitatiboak izan behar, kualitatiboak baizik: batzuetan, gertatzerik nahi ez den ondorio bakar batek alternatiba osoa baliogabe uzten du.

Dinamika honek, elkarrizketa bideratu eta erabakiak hartzea errazteaz gainera, baditu bestelako abantailak ere, hala nola: ikasleen arrazoiketa logikoa, sintetizatzeko gaitasuna eta ahozko adierazpena hobetzen ditu eta, gainera, helburu komunak norbere premiak baino garrantzi handiagokotzat jotzen ohitzera behartzen ditu.

Bestetik, “talde nominalaren” dinamikan bezala, lan indibidualaren ordezkio izan daiteke talde-lana: alternatibak imajinatu eta emateaz gainera, banan-banan baloratzen dituztenak talde kooperatiboak dira, ez ikasleak bere kasa.

Alternatiba	Aspektu positiboak	Nahi ez diren ondorioak
A/		
B/		
AC		
Etab.		

Oinarrizko egiturak ikaskuntza kooperatiboan

Oinarrizko egitura kooperatiboak hainbat helburu erdiesteko balia daitezke, ikasgai edo unitate didaktiko (UD) bateko sekuentzietan. UD bati heldu aurretik, landu behar ditugun edukiez ikasleek nolako ideiak dituzten ezagutzeko balio dezakete. UD horren hasieran baliagarriak izan daitezke, proiektatu diegun bideoa

edo irakasleak emaniko azalpena ikasleek zenbateraino ulertu duten jakiteko. UD dabilen bitartean baliagarriak izan daitezke antolatutako jarduerak gauzatzeko eta landutako edukiei dagozkien gaitasunak praktika ditzaten ikasleek. UD amaitzean, landutako edukien labor-biltze edo sintesia egiteko balio dezakete.

Egitura	UD aurretik	UD hastean	UD bitartean	UD ostean
Irakurketa partekatua	Testu batetik abiatuta, landu beharreko gaiak ideiak "freskatzea"	Testu batetik abiatuta, gai bat sartzea.	Testu bat ulertu dela ziurtatzea eta, horretatik abiatuta, ariketak egitea.	Landutako gaiari dagozkion edukiak sintetizatzen dituen testua ulertu dela ziurtatzea.
1-2-4	Landu beharreko gaiaren inguruko aurretiazko ideiak ezagutzea.	Azalpen bat ulertu dela egiaztatzea.	Lantzen ari den gaiak ariketak egin, arazoak konpondu, galderei erantzun, etab.	Landutako gaiaren ideia nagusiak laburbilduko dituzten galderei erantzutea edo esaldiak osatzea.
Folio birakaria	Landu behar den gaiaren inguruan aurretiazko ideiak ezagutzea.	Azalpena, testua, etab. ulertu dela egiaztatzea.	Lantzen ari den gaiari dagokiola, arazoak konpondu, galderei erantzun, ariketak egin, etab.	Landu den gaiko ideia nagusiak laburbiltzeko, galderei erantzun edo esaldiak osatzea.
Hiru minutuko geldialdia	Landu beharreko gaiarekin loturiko ideiak gogoratu eta azaltzea.	Lantzen hasi den gaia ezagutzea agintzen duten kontuak planteatzea.	Lantzen ari den gaiak galderak eta zalantzak planteatzea.	Gaia lantaldean jorratutakoan, galderak eta zalantzak planteatzea.

Irakurketa partekatua:¹⁷ Testu baten irakurketa partekatu egin daiteke, lantaldean. Esate kide baterako, la laguneko taldean, kide batek lehen paragrafoa irakurriko du. Gainerakoak erne-erne egongo dira, aurrenekoak irakurtzen bukatu duenean, hurrengoak (erlojuaren orratzen norabidean, adibidez), entzun berri duena azaldu edo laburbildu beharko du eta beste bi kideek esan beharko dute bigarrenak azaldutako hori zuzen edo oker dagoen, horrekin ados dauden edo ez. Hurrengo ikasleak (bigarrenak, hots, lehen paragrafoaren laburbilpena egin duenak) bigarren paragrafoa irakurriko du eta hurrengoak (hirugarrenak) horren laburpena egingo du; bitartean beste biek (laugarrenak eta lehenak) laburpena zuzen dagoen edo ez esan beharko dute. Gainerakoa ere horrela egingo da, testu osoa jorratu arte.

1-2-4 egitura:¹⁸ Irakasleak lantalde osoari galdera egingo dio, adibidez, berak eman berri duen azalpena ikasleek ongi ulertu duten egiaztatzeko, edo azaldu berri duen zerbait aplikatzeko. Parte-hartzaile bakoitzak plantilla bana jasoko du, hiru koadroz osatuta: bata "1 egoerari" dagokiola, beste bat "2 egoerari" eta hirugarrena, "4 egoerari"; ikasleak hortxe apuntatuko ditu erantzunak. Hasteko, oinarritzko lantalde bakoitzean, bakoitzak ("1 egoera") egin zaion galderari dagokion erantzun zuzena

17. Miranda de Ebroko (Burgos) Los Ángeles herri-ikastetxeko Maria Jesús Alonsok asmatutako egitura M. J. Alonso eta Y. Ortiz, 2005, 63 orr.; ik. Era berean, Pujolàs, 2008.

18. <http://www.cooperativelearning.com> obraren egokipena

pentsatuta, lehen koadroan idatziko du. Ondoren, bikoteak osatuko dira (“2 egoera”): hauek erantzunak trukatu eta iruzkindu egingo dituzte, eta bi erantzunetik bakarra egingo dute; norberak bigarren koadroan idatziko du bigarren hau. Azkenean, lantalde osoak (“4 egoera”) taldea osatzen duten bi bikoteen erantzunak elkarrekin alderatuta, planteatu zaien galderari erantzunik egokiena eman behar diote.

Folio birakaria:¹⁹ Hezitzaileak oinarri-taldeei zeregin bat aginduko die (hitz zerrenda bat, ipuina idaztea, gai jakin baten inguruan dakizkiten gauzak, ikasleek irakurri duten edo ikasten ari diren testu bateko funtsezko ideia biltzen duen esaldi bat, etab.). Taldeko kide bakoitzak, txandaka, bere parte edo ekarpena idatziko du folio “birakarian”, alboko kideari pasatu aurretik, erlojuaren orratzen norabidean, taldeko kide guztiek parte hartu arte.

Hiru minutuko geldialdia:²⁰ Taldea une jakin batean egiten ari den jarduera arautu edo egituratzeko modu bat da hau eta, horrela, ikasleen parte-hartzea eta interakzioa bideratu egiten da. Talde osoari azalpen bat emandakoan, irakasleak norbaitek galderarik edo zalantzarik ba ote duen galdetzen duenean, gehienetan ikasle gutxiak hartzen dute parte edo partaideak beti berberak dira, kanporakoiak. Barnerakoi edo lotsatienek oso-oso gutxitan hartzen dute parte, ia bakarrik hala eskatzen zaienean, berariaz. Hori gerta ez dadin, tarteka, irakasleak azalpena eten eta hiru minutuz (edo egokien iruditzen zaion denboraz) geldialdia egingo du, oinarri-talde bakoitzak azaldu zaionaz hausnarketa egiteko eta, ondoren, erabat argi geratu ez diren aspektuen inguruko galderak edo zalantzak agertzeko. Hiru minutuak igarota, talde bakoitzaren eledunak —formulatu diren hiruetatik— galdera edo zalantza bat planteatuko du, txanda bakoitzean bat taldeko. Baztertuak daude beste talde batek eginiko galderak eta antzeko formulazioa dutenak. Galdera guztiak egindakoan, irakasleak aurrera jarraituko du bere azalpenarekin, hizketa berriro hiru minutuz eten arte.

Arkatzak erdialdera:²¹ Irakasleak talde bakoitzari orri bana emango dio; paper horretan, oinarri-taldea osatzen duten kideak (normalean, lau) adina galdera edo ariketa agertuko dira, gelan lantzen ari diren gaiarekin lotuak. Ikasleak galdera edo ariketa banan arduratuko dira:

- Galdera edo ariketa ozen irakurri behar du eta bera izango da horren erantzunaz iritzia emango duen lehena.
- Ondoren, taldekideen iritzia galdetuko du, ordena jakin baten arabera (erlojuaren orratzen norabidea, adibidez), eta denek informazioa ekarri eta iritzia eman dutela egiaztatuko du.
- Iritzi desberdinak jasota, denen artean eztabaida egin eta, azkenean, erantzun egokiena aukeratuko da.
- Bukatzeko, denen artean erabaki bezala, erantzuna edo ariketa guztiek ulertu dutela eta nork bere koadernoan erantzuna idazten edo ariketa hori egiten jakingo duela egiaztatuko du.

19. Spencer Kaganen egokipena; ikus, era berean, Pujolàs (2008).

20. <http://www.cooperativelearning.com>

21. Bailoko (Huesca) CRAko Nadia Aguiar Baixaulik eta Sabiñanigoko (Huesca) “Puente Sardas” CEIPeko María Jesús Tallón Medranok Spencer Kagani egokituriko egitura.

Galdera edo ariketen ordena zehaztuko da. Ikasle batek bere galdera edo ariketa ozen irakurtzen duenean, nork bere iritzia azaldu eta denen artean nola egin edo erantzun zuzena aukeratzen duten bitartean, denek beren arkatx edo boligrafoak mahaiaren erdialdean ipiniko dute, une horretan entzun eta hitz egin bai, baina idaztea ezin dela adierazteko. Erantzun edo egin behar dena denek argi dutenean, nork bere arkatx edo boligrafoari heldu eta bere koadernoan erantzuna idatzi edo ariketa egingo du. Une horretan ezin da hitz egin, idaztea da aukera bakarra. Ondoren, arkatx edo boligrafoak berriro mahaiaren erdialdean utziko dira eta hurrengo ikaslea arduratuko da ondorengo galdera edo ariketaz.

Hitzen jokoa:²² Ikasleak lantzen ari diren edo landu berri duten gaiaren inguruko funtsezko hitzak idatziko ditu irakasleak arbelean. Oinarri-talde bakoitzak (normalean, lau kide izango dituen) hitz horietako bakoitzarekin osatutako esaldi bana idatzi behar du –edo, bestela, hitz horien azpian datzan ideia azaldu behar du.

Erraz maneiatzeko modukoa izan dadin, esaldia paper txiki batean (folioaren laurdenean, adibidez) idatziko dute. Ondoren, ordena jakin bati jarraiki, ikasle bakoitzak idatziriko esaldia taldeko kideei erakutsiko die eta hauek esakunea zuzendu, orraztu, osatu... egingo dute. Aldez edo moldez, kideek “bere” egingo dutenez, dagoeneko esakune kolektiboa da, talde osoarena, hasieran idatzi duenarena bakarrik izan ordez.

Lau funtsezko hitz baino gehiago badira, behar diren txanda guztiak egingo dira prozedura berberari jarraikiz, lantalde osoak ikuskatu eta onartutako esaldi bat lortu arte, funtsezko hitz bakoitzeko. Ondoren, mahai gainean esaldiak ordenatuko dituzte, irizpide logiko bati jarraiki, gaiaren mapa kontzeptuak edo laburbilpen moduko bat osatuz.

Definitu den ordenari irakasleak onespena emandakoan, esaldiak zenbatu egingo dira eta, txandaka eta bikoteka, garbira pasatu eta taldeko kide bakoitzarentzat kopia bana egiteko arduratuko dira.

22. Spencer Kaganen obratik egokitua (1999).

Glosarioa

Aberriratzea: Errefuxiatuak edo gerrako gatibuak bere jatorriko herrialdea baldintza jakin batzuetan itzultzeko duen eskubide indibiduala nazioarteko hainbat dokumentutan dago aurreikusia (Genevako 1949ko Konbentzioak eta 1977ko Protokoloak, Lurreko Gerra arautzen duten lege eta azturen inguruko Araudia, 1907ko Hagako 4. Konbentzioaren Eranskina, giza eskubideen agiriak eta nazioarteko ohiturazko zuzenbidea, oro har). Aberriratzeko eskubidea pertsonari aitortzen zaio, norberaren izenean, ez pertsona hori atxikita duen agintaritzari. Aberriratzearekin bi obligazio loturik daude: batetik, agintaritzak pertsona hautagaiak (militar nahiz zibilak) askatu behar ditu eta, bestetik, jatorriko herrialdeak bertako pertsonen harrera egin behar die.

Asiloa: Herrialde batek errefuxiatutzat hartzen dituen pertsona atzeritarrei ematen dien babesa. Pertsona bati asilo eskubidea aitortzeak inplikatzeko du, era berean, estatu horrek herrialdean bizi izateko eta lan egiteko beharrezkoak diren dokumentazioa eta baimenak ematea.

Beharturiko aberriratzea: Errefuxiatuak jatorriko herrialdera itzultzea, harrera-herrialdeak sustatuta errefuxiatuentzat aberriratzea beste aukerarik ez dagoela iriztean. Aberriratzea eskubide pertsonala denez (kanporatze edo deportazioa ez bezalakoa, hauek jatorriz estatuaren subiranotasunarekin lotuak baitaude), ez naziotasuneko estatuak, ez behin-behineko egonaldiak, ez errefuxiatuen gainean jurisdikzioa egikaritzen duenak abia dezakete aberriratze prozesua pertsona hautagaiaren borondatez kontra, honakoa errefuxiatua edo gerrako gatibua denean. Egungo nazioarteko zuzenbidearen arabera, aberriratzeari uko egiten dioten errefuxiatua edo gerrako gatibuak (beren herrialdean beldurrez bizitzeko motiborik dutenean, batik bat), babestuak izan behar dira eta, ahal dela, behin-behineko edo behin betiko asiloaz onuradun izan behar dira.

Bide legezkoak eta seguruak: Gatazka armatu, jazarpena, pobrezia eta antzeko arrazoiengatik, beren herrialdetik ihes egitea beste aukerarik ez duten pertsonen eskubideak babesteko baliatzen dira lanabes eta figura juridiko hauek. Hauen artean azpimarratzekoak dira birkokapena, babes subsidiarioa eta familia-bateratzea.

Birkokapena: Pertsona errefuxiatuak babesteko lanabesa. Pertsona bat birkokatzen dela esaten da, bere jatorriko herrialdea utzirik, beste batek —lehenak— harrera egiten dionean. Birkokapena existitzearen arrazoia soila da: batzuetan, lehendabiziko harrera-herrialdeak errefuxiatuaren segurantzia edo bizia bermatzerik ez duelako, epe batean pertsona errefuxiatu askoren etorrerari aurre egiterik ez duelako edo hirugarrengo herrialde batek (errefuxiatua finkatuko den horrek) errefuxiatuaren txertatze soziala gertatzeko aukera hobea eskaintzen duelako.

Pertsona errefuxiatu batzuentzat (haurrak, sexu erasoa nozitzen duten emakumeak, desgaitasunik duten pertsonak, etab.) birkokapena salba-bidea izan daiteke.

Bizileku-baimena: estatu bateko agintari eskudunek pertsona atzerritar bati emaniko legezko agiria; bertan adierazten da atzerritar horrek estatu horretan bizitzeko eskubidea duela.

Emigratzea: Estatu batetik irtetea, beste batean kokatzeko asmoz. Giza eskubideen nazioarteko arauak gizaki guztiei aitortzen diete zeinahi herrialdetatik (baita bere herrialdetik ere) irteteko eskubidea. Estatuak gorabehera jakin batzuetan bakarrik ezar diezazkioke baldintza edo murrizketak eskubide horri. Herrialdetik irteteko debekapenak, normalean, agindu judizialen ondorio izaten dira.

Errefuxiatu eremua: Horrelakoak sortzen dira, etxea utzi behar izan duten eta orain bizitza berregiteko moduko leku egokiaren bila dabilen pertsona talde bati epe jakin batean babesa emateko. Errefuxiatu eremuko biztanleei lo egiteko tokia ez ezik, elikagaiak eta osasun artapena ere eman behar zaie. Errefuxiatu eremura iristen diren iheslariak era askotako premiak izaten dituzte. Batzuetan, horien egoera berehala konpontzen bada ere, beste askotan eremu horretan geratu behar izaten dira urtetan. Adibidez, Albanian Kosovoko errefuxiatuek eremuan hiru hilabete bakarrik eman zituzten, baina Somaliakoak Kenian bizi dira 1991 urteaz geroztik. Denbora tarte luze honetan benetako komunitatea osatu dute, berariazko plangintza eratu behar duen hiri baten premiekin.

Familia-bateratzea: Lanabes juridiko honi esker, bere herrialdetik ihes egin behar izan zuen familia zatikatuari harrera-herrialdean berriro elkartzeko aukera ematen dio. Neurri horrek berriro osaturiko familiaren bizi kalitatea eta egoera sozial eta ekonomikoa hobetzeko aukera ematen du.

FAO: Elikadura eta Nekazaritzarako Nazio Batuen Erakundea, 1945ean sortua, Nazio Batuen organismo espezializaturik handienetako bat da. Erakunde honen helburu behinena, elikatze-segurtasuna finkatua izango duen mundua erdiestea da, nutrizio mailak altxatuta, nekazaritza-ekoizpena hobetuta, landa-populazioaren bizi-baldintzak egokituta eta munduko ekonomiaren zabalkundea lagunduta.

Genevako 1951ko Konbentzioa, Errefuxiatuen Estatutuaz, eta New Yorkeko 1967ko Protokolo Gehigarria: Lege-oinarri horiek, onetsiak izan zirenetik, planeta osoan errefuxiatutako milioika pertsonari babesa ematea bideratu dute. Bi dokumentu horiek finkatzen dute zer den pertsona errefuxiatua eta, era berean, babes eta artapen-mekanismoak eta sinatzen duten estatuak bermatu behar dituzten eskubideak.

Giza Eskubideen Adierazpen Unibertsala (GEAU): Parisen, 1948ko abenduaren 10ean, Nazio Batuen Biltzar Nagusiak, 217 A (III) Ebazpenean onetsitako adierazpen-agiria. Bere 30 artikuluetan, oinarritzotzat jotzen diren giza eskubideak jasotzen ditu, San

Franciscoko Karta (1945eko ekainaren 26) abiapuntu hartuta. Giza eskubideak gizaki guzti-guztiek zor zaizkie inolako bereizketarik gabe, naziotasun, bizileku, sexu, jatorri nazional edo etniko, kolore, erlijio, hizkuntza edo beste zeinahi aitzakiarengatik. Den-denok ditugu giza eskubide berberak, inongo diskriminaziorik gabe. Eskubide horiek elkarrekin lotutakoak, elkarren mendekoak eta zatiezinak dira.

Iheslarientzako Nazio Batuen Goi Komisarioaren Bulegoa

(INBGK, UNHCR edo ACNUR): 1950eko abenduaren 14an sortu zuen Nazio Batuen Biltzar Nagusiak. Mundu osoan, errefuxiatu eta aberrigabeak babestu eta beraien arazoak konpontzeko nazioarteko ekintza zuzendu eta koordinatzeko agindua du. Pertsona guztiek berea ez den estatu batean ere asiloa bilatu eta babesa aurkitzeko eskubidea gauzatu ahal izan dezaten bermatzeko dihardu lanean erakunde honek. Horrez gainera, errefuxiatuentzat konponbide iraunkorrak eratzen ditu, hala nola borondatezko aberriratzea duintasun eta segurtasunez, dagokion tokian integratzea edo hirugarrengo herrialde batean birkokatzea.

Immigrazioa: Prozesu horretan, nazio edo estatu horretakoak ez diren pertsonak herrialde batean sartzen dira, bertan integratzeko asmoz.

Lan (egiteko) baimena: Estatu bateko agintari eskudunek pertsona atzeritar bati emaniko legezko agiria, migratzaileak estatu horretan lan egiteko beharrezkoa duena.

Migrazioa: Populazioaren mugimendua, beste estatu bateko edo estatu barneko beste lurralde baterantz; migrazioan pertsonen mugimendu guztiak sartzen dira, tamaina, osaketa edo kausak zeinahi direla ere. Halakotzat jotzen dira errefuxiatuen, lekuz aldatutako pertsonen, deserrotu edo arrotzatutako eta migratzaile ekonomikoen migrazioak.

Pertsona asilo-eskatzailea: Pertsona horrek beste herrialde batean errefuxiatu izaera aitortzeko eskatzen du eta, eskaera gauzatu bitartean, zain dago.

Pertsona desplazatua: Pertsona errefuxiatuak bezala, pertsona desplazatuak etxea utzi behar izan du, bizia arriskuan zuelako. Kasu honetan, ordea, desplazatuak ez du mugarik gaintitu eta bere herrialdean bertan bizileku seguruaren bila dabil.

Pertsona errefuxiatua: Arraza, erlijio, nazionalitate, iritzi politiko edo bestelako arrazoiengatik jazarpena noiztearen beldur, bere herrialdetik irteten behar izan duen pertsona. Definizio honetan sartzen dira gatazka armatuetatik edo biolentzia orokorreko egoeretatik ihesi doazen pertsonak ere. Errefuxiatu izaera eskuratzeak hurrengo kontuak inplikatzeko ditu: bizitzeko baimena, nortasun eta bidaia agiriak eta lan egiteko baimena izatea.

Iturriak:

Amnesty International: <https://www.es.amnesty.org/en-que-estamos/campanas/yoacojo/glosario-de-terminos/>

Migrazioei buruzko Nazioarteko Antolakundea (OIM), oinarritzko glosarioa: http://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_7_sp.pdf

Baliabide osagarriak

Behartutako migrazioak eta populazio errefuxiatua. Gelan jorratzekoak:

UNICEF, *Cuentos sin hadas: La historia de Ivine y Almohada*,
<https://www.youtube.com/watch?v=7fPSTajjSd4>

ACNUR Mexiko, haurrentzako ipuinak,
<http://culturacolectiva.com/7-cuentos-infantiles-que-te-acercaran-a-la-realidad-de-los-refugiados/>

#ABPRefugiados – Errefuxiatu eta migratzaileen arazoa aztertzeko diziplinarteko proiektua.

Dokumentu-baliabide sorta: laburmetraiak, binetak, grafiko interaktiboak, argazkiak, gazteentzako literatura-proposamenak, atzerriko hizkuntzan lantzeko jarduerak, etab.,
<http://abprefugiados.blogspot.com.es/>

Behartutako migrazioak eta populazio errefuxiatua. Irakasleentzat:

Web orri interesgarriak:

<https://www.es.amnesty.org>
<http://www.acnur.es/>
<https://www.proactivaopenarms.org/es>
<https://www.msf.es/>

Veinte reflexiones de una emigrante,
<https://youtu.be/671xpkNk29c>

CEAR, *Acceso a la protección: Un derecho humano,*
<http://www.cear.es/wp-content/uploads/2013/05/INFORME-FINAL.pdf>

ACNUR, *Tendencias globales: Desplazamiento forzado en 2014,*
http://acnur.es/portada/slider_destacados/img/PDF_141015184925.pdf

Oxfam, *Right to a Future: Empowering refugees from Syria and host governments to face a long-term crisis*, noviembre de 2015,
<https://www.oxfam.org/en/research/syria-refugees-right-future>

Itziar Ruiz-Giménez, “En Europa hay una batalla sobre quién tiene derecho a tener derechos”, *Ágora*,
<http://www.agora-revistaonline.com/single-post/2016/04/18/ENTREVISTAS-Itziar-RuizGim%C3%A9nez-En-Europa-hay-una-batalla-sobre-qui%C3%A9n-tiene-derecho-a-tener-derechos>

Aniztasuna eta kulturartekotasuna

Carbonell, F., “Decálogo para una educación intercultural”, *Cuadernos de Pedagogía*, 290. Bartzelona: CISSPRAXIS SA argit., 2002.

Casanova, M. A., “La interculturalidad como factor de calidad en la escuela”, en Soriano (koord.), *La interculturalidad como factor de calidad educativa*, Madril: La Muralla, 2005.

UPD VI – IMELSA, *Guía de gestión de la diversidad cultural y la convivencia*,
<http://www1.ocupacio.gva.es:8084/adient/mediateca/general/guia-didactica-de-Gestion-de-la-diversidad-cultural-y-la-convivencia.pdf>.

Fernando Relinque Medina eta Nidia Gloria Mora Quiñones, *Interculturalidad y gestión de la diversidad. El reto de la nueva sociedad*, Andaluziako Junta,

http://www.juntadeandalucia.es/export/drupaljda/interculturalidad_gestion_diversidad.pdf.

UNICEF eta Peruko Hezkuntza Ministerioa, *La interculturalidad en educación*,

http://www.unicef.org/peru/_files/Publicaciones/Educacionbasica/peru_educacion_interculturalidad.pdf.

Guía metodológica de “Transversalización del enfoque de interculturalidad en programas y proyectos del sector gobernabilidad” a partir de la experiencia del Programa “Buen Gobierno y Reforma del Estado” del Perú,

<http://centroderecursos.cultura.pe/sites/default/files/rb/pdf/Guia%20metodologica%20de%20transversalizacion%20del%20enfoco%20de%20interculturalidad.pdf>.

Educació intercultural. Alumnat d'origen estranger, Generalitat de Catalunya, Hezkuntza Saila,

<http://xtec.gencat.cat/web/content/projectes/alumnat-origen-estranger/suport-linguistic-social/publicacions/quadern-SLS-educacio-intercultural.pdf>.

Educació intercultural. Projecte de convivència i èxit educatiu, setiembre de 2014, Generalitat de Catalunya, Hezkuntza Saila,

<http://xtec.gencat.cat/web/content/alfresco/d/d/workspace/SpacesStore/0063/905e9278-9ca1-4768-afb2-09c9c6288759/intercultural.pdf>

Gestio emozionala

Rafael Bisquerra, Bartzelonako Unibertsitateko Orientazio Psikopedagogikoko Taldea,

<http://www.rafaelbisquerra.com/es/educacion-emocional/objetivos-educacion-emocional.html>.

Adimen emozional eta sozialari buruzko hamar film,

<http://habilidadesocial.com/peliculas-inteligencia-emocional-y-social/>

Herritargo globala : www.kaidara.org

Intermón-Oxfam, *Centros educativos transformadores: ciudadanía global y transformación social*, Bartzelona: Intermón-Oxfam argit. 2012,

<http://www.kaidara.org/es/centros-educativos-transformadores>.

Intermón-Oxfam, *Pistas para cambiar la escuela*, Bartzelona: Intermón-Oxfam argit., 2009,

<http://www.kaidara.org/es/Pistas-para-cambiar-la-escuela>

Autorea:

Barabara Educació SCCL.

Koordinazioa:

Begoña Carmona

Herritargo Globalerako Hezitzaileen Sarea:

Hezkuntza-proposamen honetako edukiez aholkularitza eman eta jarraipena egiten du interneten diharduen Munduak Elkarlotuz-eko batzordeak, kide hauek osaturik: Pablo Cuenca, Santiago García, Esther Gutiérrez, Teresa Hernández, Flor López, Jordi Riera eta Arantza Zubizarreta.

Diseinua eta maketazioa:

Estudi Lluís Torres

Hizkuntz zuzenketa:

Albert Nolla

Ilustrazioa:

Espais Telemàtics

Itzulpena:

Karmele Hevia

Oxfam Intermón-en hezkuntza-proposamenari buruzko informazioa zabaltzeko

- Web: <http://www.oxfamintermon.org/es/que-hacemos/campanas-educacion/educacion/propuestas-educativas>
- Zatoz gurekin facebooken: “Herritargo globalera begirako hezkuntza”
<https://www.facebook.com/Educar-para-una-ciudadan%C3%ADa-global-765403543496049/>
- Correo: educacion@oxfamintermon.org

Agerkari hau Creative Commons lizentziarekin gauzatu da

OXFAM Intermón